

Sammen om tro i 50 år
Høje Taastrup Provsti 1976 - 2026

Forsidefoto: Fælles gudstjeneste 2. pinsedag i haven bag den gamle præstegård i Høje Taastrup

Foto side 6: Grundstensnedlæggelse i Rønnevang. Ole Rasch

Foto side 12: Holbækmotorvejen. Jørgen Piil.

Foto side 13: Rønnevang Kirke. Jørgen Piil.

Foto side 16: OBS! før åbningen. Ole Rasch.

Foto side 17: Ansgarkirken efter 2004. Jørgen Piil

Foto side 17: Vejleå Kirke. Folkekirkens Skoletjeneste Vestegnen/Niels A. Hansen

Foto side 17: Rønnevang Kirke efter ombygningen. Folkekirkens Skoletjeneste Vestegnen/Niels A. Hansen

Foto side 19: Karen Mogensen. Kristeligt Dagblad/Johanne Teglgaard

Foto side 23: Frederiksborg Slot. Billedet findes i stue 27.

Kortet side 25 er gengivet efter Danmarks Riges Historie, København 1904 (Johannes Steenstrup 1844 - 1935)

Baggrunden for oprettelsen af Høje Taastrup Provsti	5
<i>Elsø Trier</i>	
Lille eller Lilje Herred	21
<i>Edvard Nielsen</i>	
Høje Taastrup Provsti i tal og udvikling fra 1976 til 2026	26
<i>Karen Marie Sø Leth-Nissen</i>	
Sammen om tro i 50 år	31
<i>Søren Isak Nolsøe</i>	

Kort fra 1766

Der er 6 kirker i Høje-Taastrup- og Ishøj Kommune, der siden middelalderen har betjent kommunernes 17 landsbyer. Ordet 'sogn' er germansk og betyder at søge. Den katolske kirke opdelte i 1100-tallet landet i sogne.

I 1766 omfattede Sengeløse Sogn omkring Sengeløse Kirke, foruden landsbyen Sengeløse landsbyerne Vridsløsemagle og Vasby (Vasbye), samt herregården Cathrineberg (Catrinebjerg). Fløng Sogn omfattede foruden Fløng (Flyng), Soderup og Marbjerg. Høje Taastrup Sogn omfattede foruden Høje Taastrup (Høje Taastrup) Kallerup (Carlegaaarde), Baldersbrønde (Balers-brynd), Kløvtofte (Klaaetofte) og Taastrup Valbye. Reerslev Sogn omfattede Reerslev og Stærkende (Sterkinge). Ishøj Sogn omfattede foruden Ishøj (Ishøj) Tranegilde og Torslunde Sogn omkring Torslunde Kirke omfattede Torslunde (Thorshundmagle) og Bentzonsdal.

Baggrunden for oprettelsen af Høje Taastrup Provsti

Elsie Trier

Danmarks opdeling i provstier er ikke ny, men kan trække tråde tilbage til første halvdel af 1100-tallet, hvor middelalderens store kirkebyggeri fandt sted. Som lokale tilsynsførende indsatte biskoper på det tidspunkt provster, der kunne hjælpe sognenes præster med administration og økonomi. Provsten var selv præst og valgt blandt medlemmer af stiftets præster. Gennem årene er der ændret på disse provstiers antal og omfang. Den 1. december 1976 blev Høje Taastrup Provsti udskilt fra Glostrup Provsti. Det nye provsti skulle omfatte de 9 sogne, der dels lå i Høje-Taastrup Kommune og dels i Ishøj Kommune. Men hvorfor besluttede biskoppen i Helsingør i 1976, at der skulle oprettes et nyt provsti?

Pastor Max Skottfelt nedlægger grundsten fra Golgata 24. maj 1976

Taastrup Nykirke fra 1907 blev udskilt. I 1973 blev *Hedehusene Sogn* omkring *Ansgarkirken* fra 1921 udskilt, og 3 år efter i 1976 blev *Rønnevang Sogn* dannet omkring den nybyggede *Rønnevang Kirke*.

Kommunesammenlægningen i 1970'erne

Mens kirkens stifter, provstier og sogne kan trække tråde tilbage til middelalderen, kom kommunerne først til i 1841. Ikke overraskende tog staten, da kommunerne blev dannet, udgangspunkt i de gamle sogne. Ishøj

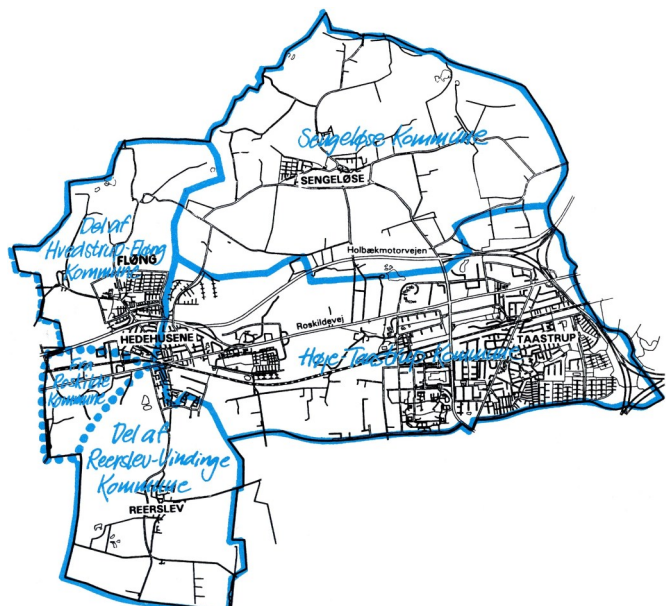
2 nye stifter og 3 nye sogne

Selvom det område, som det nye provsti skulle dække, siden middelalderen havde rummet 6 sogne, var det ikke første gang, at disse sogne havde oplevet administrative ændringer. Den store befolkningstilvækst i 18-1900-tallet bevirkede, at man i 1922 opdelte *Roskilde Stift/Københavns Stift*, så sognene i Høje-Taastrup - og Ishøj Kommune sammen med andre sogne i Københavns omegn fremover kom under det nyoprettede *Københavns Stift*. Et stift, der allerede i 1961 var for stort og atter måtte deles. Dette områdes sogne kom derfor fra 1961 til at høre under det nyetablerede *Helsingør Stift*.

Også sognenes antal var blevet udvidet i 1976, hvor Høje Taastrup Provsti blev til. Selvom *Torshunde Sogn*, *Ishøj Sogn*, *Sengeløse Sogn*, *Fløng Sogn*, *Reerslev Sogn* og *Høje Taastrup Sogn* alle kunne trække tråde tilbage til middelalderen, så havde befolkningsvæksten siden slutningen af 1800-tallet betydet, at Høje Taastrup Sogn var blevet delt hele 3 gange. Første deling skete i 1918, hvor *Taastrup Nykirke Sogn* omkring

Kommune kom så ledes til at omfatte to sogne, Ishøj Sogn og Torslunde Sogn. Høje-Taastrup Kommune kom dengang blot til at omfatte Høje Taastrup Sogn. Til gengæld rummede dette sogn hele 6 landsbyer (*Høje Taastrup, Kragehave, Baldersbrønde, Kallerup, Taastrup Valby og Kløvtofte*).

Da man i 1970 ønskede at lave større kommuner, der bedre kunne honorere tidens nye krav, reducerede man Danmarks 1098 kommuner til 275. I den forbindelse gik Ishøj Kommune ram forbi. Høje-Taastrup Kommune blev derimod øget fra at omfatte 6 landsbyer til fremover at omfatte 14 landsbyer. *Fløng Sogn*, der omfattede 3 landsbyer og havde 2.578 indbyggere, havde tidligere været en del af *Hvedstrup-Fløng Kommune*. Da Fløng Sogn længe havde haft et ønske om at blive lagt sammen med Høje-Taastrup Kommune, var muligheden her nu med kommunalreformen i 1970. I *Reerslev-Vindinge Kommune* var der afstemning. *Reerslev Sogn*, der omfattede landsbyerne Reerslev og Stærkende og talte 627 beboere, stemte sig til sammenlægning med Høje Taastrup Kommune. Da man i 1974 finjusterede reformen, lagde man - under protest - Sengeløse Kommune sammen med Høje-Taastrup Kommune, fordi Sengeløse Kommune kun havde 3.000 indbyggere.

Høje Taastrup Kommune 1974

Kommunen, der i 1841 talte 6 landsbyer, omfattede fra 1974 14 landsbyer og 2 stationsbyer.

Fløj man hen over Ishøj og Taastrup Kommune i 1976, ville man se en heftig byggeaktivitet i begge kommuner. Det var især landsbyerne Ishøj og Tranegilde, der lagde jord til de mange nye huse og virksomheder i Ishøj Kommune. Dertil var flere boliger plus et stort center omkring kommunens nye station på

tegnebrættet. I Høje-Taastrup Kommune var det især landsbyerne Taastrup Valby og Fløng, der lagde jord til de mange nye boliger, mens også dele af Høje Taastrups - og Baldersbrøndes jorde blev bebygget. Den store byggeaktivitet afspejlede sig naturligt i kommunernes indbyggertal. Mens der i 1970 var 4.077 indbyggere i Ishøj Kommune, var tallet i 1976 steget til 17.281. Hvor Høje Taastrup Kommune i 1970 før kommunesammenlægningen talte 25.000 indbyggere, blev tallet med kommunesammenlægningerne øget med 6.600. Ligesom i Ishøj bevirkede den heftige byggeaktivitet, at indbyggertallet i Høje-Taastrup Kommune steg, så kommunen i 1976 talte hele 41.000 indbyggere. Både Ishøj Kommune og Høje-Taastrup Kommune var således i 1976, hvor Høje Taastrup Provsti blev til, i en rivende udvikling. Ikke underligt at det nye provsti kun skulle rumme de to kommuner for ikke at skulle blive delt på ny. Selvom begge kommuner var ved at blive bebygget og indbyggertallet steg, skyldtes udviklingen i de to kommuner vidt forskellige faktorer.

Taastrup og Hedehusene

Modsat Ishøj Kommune, har Høje-Taastrup Kommunes placering mellem København og Roskilde sat sit kraftige aftryk i kommunen. I kommunens byvåben fra 1952 fremhæver man det. Byvåbnet består af fire kløvere på en guldmærk, der markerer, at kommunen rummer en række landsbyer med frugtbar jord. To røde mure omkranser kløverne. De symboliserer henholdsvis København og Roskilde og understreger, at kommunen er præget af sin beliggenhed mellem de to byer.

*Høje-Taastrup Kommunes
byvåben fra 1952*

Første gang, beboerne i Høje-Taastrup Kommune oplevede det, var i 1847, hvor den første jernbane blev anlagt mellem København og Roskilde. Jernbanen kom ikke alene til at gennemskære Høje-Taastrup Kommune, men der blev også anlagt to stationer der. Den ene station blev anlagt, hvor jernbanen skar Køgevejen (*i dag Taastrup Hovedgade*) fra 1788. Stationen kom i første omgang til at hedde Køgevejen Station, men skiftede hurtigt navn til Taastrup Station, da den lå på landsbyen Taastrup Valbys marker. Den anden station blev anlagt nær Hedehusene Kro, hvor toget skar Roskildevvej (*i dag Hovedgaden*) fra 1770-erne.

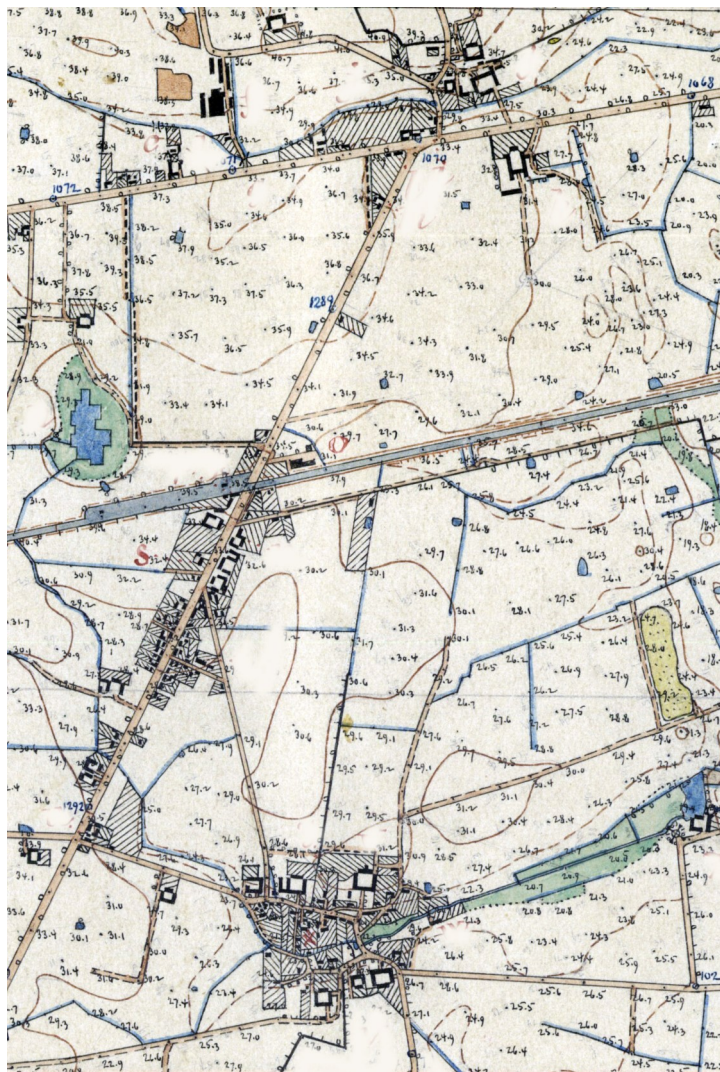
Selvom der kom en station, så skete der ikke det store de første 30-40 år. Tager man frem til 1870, husede området omkring Taastrup Station 70 indbyggere. Bebyggelsen bestod foruden stationen af en række mindre huse og dertil en postholdergård og en kro.

De følgende årtier fik området omkring Taastrup Station imidlertid vokseværk. Især i 1880'erne skød det ene hus op efter det andet ned langs Køgevej. I 1890'erne og i årene frem steg indbyggertallet og en serviceby for omegnens bønder centreret omkring 3 store købmandsgårde tog form. Med den fremvoksende stationsby kom også behovet for de faciliteter, der hører en by til. Således blev den gamle landsbyskole i Taastrup Valby i 1901 erstattet af en ny kommunal Borgerskole ved Køgevej, der i 1905 blev fulgt op med en privatskole på Elme Allé. Nu manglede kun en kirke. Ikke overraskende var det byens nye borgerskab, der i 1907 stod bag opførelsen af en ny kirke, *Taastrup Nykirke*, da vejen ud til Høje Taastrup Kirke fra middelalderen nu syntes for lang. Modsat de gamle middelalderkirkers ukendte "arkitekter", satte man en anerkendt arkitekt, *Holger Jacobsen*, til at tegne den nye kirke. Lidt utraditionelt placerede han koret mod vest, mens tårnet ligger ved siden af kirken, forbundet med kirken med et våbenhus. Geografisk en god placering, da tårnet ligger smukt for enden af Jernbane Allé, hvor de fleste honoratiores boede. At det var en arkitekt, der også tegnede teatre, var man ikke i tvivl om, idet alt, som på en scene, er samlet i koret. Nederst døbefonten, prædikestolen hævet bag den og alteret øverst. Dertil ikke kun kirkebænke på gulvet, men også på en balkon.

Indbyggertallet fortsatte med at vokse i Taastrup så det snart efter passerede de 2.000. Da Taastrup på det tidspunkt havde udviklet sig til en fin serviceby, blev mange af Taastrups første små huse i 1910'erne erstattet af nye smukke, røde 4-etageshuse. Og væksten fortsatte. Derfor delte man i 1918 Høje Taastrup

Uddrag af kort over togstrækningen Roskilde-København fra 1847. Til venstre ses Hedehusene Station. Til højre Taastrup Station.

Kort 1897 over Taastrup

I midten ses stationen og den sparsomme bebyggelse omkring den. Mod syd landsbyen, Taastrup Valby, der lagde jord til stationsbyen. Mod nord landsbyen Klovtofte.

Taastrup Nykirke fra 1907. Set udefra.

Taastrup Nykirke fra 1907. Set indefra.

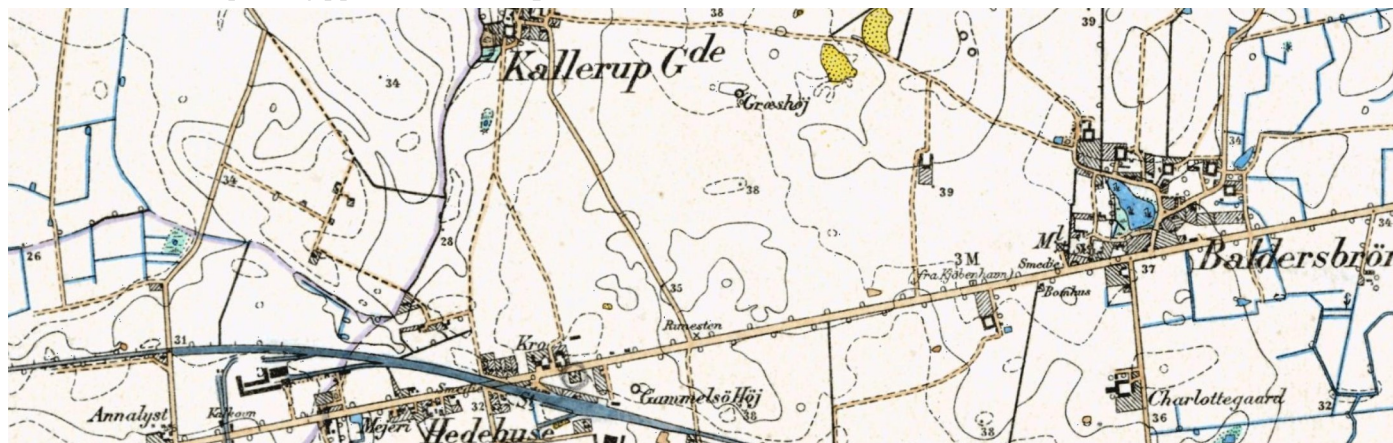

Ansgarkirken i Hedehusene fra 1921

Sogn, så Taastrup Nykirke Sogn omkring kirken fra 1907 fremover rummede den nye stationsbys indbyggere.

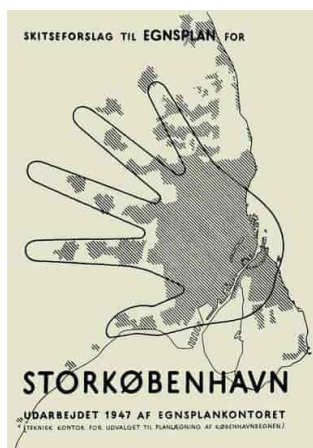
Ligesom i Taastrup var befolkningstilvæksten omkring Hedehusene Station i årene efter anlæggelse af jernbanen i 1847 lav. Mens landsbyen Kallerup, hvis jord Hedehusene Station ligger på, i 1845 talte 71 indbyggere, var dette tal kun steget til 100 i 1870. Men ligesom i Taastrup steg indbyggertallet i 1890'erne. Udviklingen var blot en anden. Da Hedehusene lå tæt på Roskilde, måtte man ikke på dette tidspunkt anlægge en købmandsgård der. Fra istiden var der imidlertid de fineste lag af ler og grus i undergrunden. Hedehusene voksede derfor under den industrielle revolution i 1890'erne, hvor byggeaktiviteten i Danmark var stor, op omkring 2 grusgrave og et teglværk. Ligesom i Taastrup skød det ene hus op efter det andet i 1890'erne på Roskildevej, men modsat Taastrup blev de oprindelige huse ved med at ligge her. Også i Hedehusene blev der bygget en kirke på privat initiativ. Det var direktøren fra teglværket, direktør Hartmann, der i 1918 indkaldte til møde, da Hedehusene på det tidspunkt havde rundet de 1.000 indbyggere. Modsat kirken i Taastrup, blev kirken i Hedehusene tegnet af en lokal - arkitekt *Frederik Appel*. Den stod færdig i 1921. Da der ikke var penge nok til tårnet, fik kirken først et tårn i 1939.

Mens Taastrup Nykirke Sogn blev udskilt fra Høje Taastrup Sogn i 1919, 12 år efter at man havde bygget Taastrup Nykirke, var det først 52 år efter, at man havde bygget Ansgarkirken, at man i 1973 udskilte Hedehusene Sogn fra Høje Taastrup Sogn. På det tidspunkt var Hedehusene også vokset sammen med Baldersbrønde og indbyggertallet havde passeret de 3.000.

Hedehusene 1897

Bemærk, hvor langt der er fra Hedehusene til både Kallerup mod nord og Baldersbrønde mod øst

Fingerplanen fra 1947

Fingerplanen 1947

Foruden Jernbanen fra 1847 fik *Fingerplanen* afgørende betydning for Høje-Taastrup Kommune. Som noget nyt udarbejdede København nemlig i 1947 en egnsplan for Storkøbenhavn. Planen betragtede København som egnens kraftcenter, hvis virksomheder havde behov for arbejdskraft. Planen foreslog derfor, at man planlagde forstæder med boliger til folk, der arbejdede i København. Planen lignede en hånd, og blev derfor kaldt *Fingerplanen*. Tømmeltotten langs Køge Bugt gik kun til Vallensbæk. Ishøj Kommune blev derfor ikke berørt af planen. Det gjorde Taastrup derimod, idet pegefingeren, der i planen blev kaldt Roskildefingeren, pegede på Taastrup som en af de kommende forstæder. Planen varslede derfor, at S-toget blev forlænget til Taastrup.

S-tog og motorveje

Allerede før Fingerplanen var blevet til, var flere forstadsbeboere flyttet til både Taastrup og Hedehusene, da begge byer var forsynet med en station. Planen med et fremtidigt S-tog til Taastrup satte ekstra skub i villabyggeriet i Taastrup. Trods forsinkelser kunne borgmesteren og trafikministeren den 25. maj 1963 indvie S-togsstationen i Taastrup.

S-tog kombineret med først *Holbæk motorvejen* og siden *Ring 4* og *Køge Bugt Motorvejen* fik Taastrups indbyggertal til at eksplodere, så Taastrup i 1974 talte 8.817 indbyggere. De gamle købmandsgårde, Taastrup oprindeligt havde været centeret omkring, var lukket, og stationsbyen Taastrup var blevet forvandlet til en forstad. Landsbyen Taastrup Valbys sidste marker var i denne forbindelse alle blevet bebygget med boliger, ligesom de marker fra landsbyen Høje Taastrup, der stødte op til Taastrup. I 1970'erne, hvor nybyggeriet fortsatte, blev de nye bebyggelser forsynet med børneinstitutioner, skoler, lokale indkøbscentre og et stationscenter med bibliotek og et fritidscenter. Dertil en flot sportshal og svømmehal, så man kunne tilfredsstille forstadsbeboernes behov.

S-tog til Taastrup 1963. Borgmester Flemming Jensen med borgmesterkæde og trafikminister Kaj Lindberg.

Holbæk motorvejen stod færdig 1960, Køge Bugt Motorvejen i 1974.

Med det øgede indbyggertal kom endnu et sogn til. I forbindelse med det nye sogn, *Rønnevang Sogn*, byggede man i 1976 *Rønnevang Kirke*. Kirken er tegnet af arkitekt *Holger Jensen* og er, som Taastrup Nykirke, speciel. Klokketårnet er således skulpturelt og har form som et kors. Oprindeligt skulle tårnet stå nær kirken, men da der blev anlagt et regnvandsbassin bag den kommende kirke, rettede arkitekten på tegningerne og flyttede tårnet, så det kunne spejle sig smukt i vandet.

Hedehusene var også under forandring. Her skyldtes udviklingen primært anlæggelse af Holbækmotorvejen. Mens kun Nymølle Stenindustri, der fra 1936 havde produceret Rockwool, overlevede, lukkedes både teglværket og den anden grusgrav, da råstofferne i undergrunden var opbrugt. Det samme gjorde flere af fabrikkerne, fx Danmark, der havde produceret kaffeerstatning. Selvom Hedehusene kun blev betjent af regionaltoget og en bus, så skød den ene bolig op efter den anden. I 1950'erne var Ny Fløng således blevet bebygget. Da Holbækmotorvejen åbnede i 1960 med afkørsel ved Fløng, blev Fløngs jorde omdannet til villaer. Ja, der blev bygget så mange, så Fløng næsten voksede sammen med Hedehusene. Det samme skete med Baldersbrøndes marker, der blev bebygget med både villaer og industri. En af bebyggelserne, Charlotteager, fik ligesom de store boligbyggerier i Taastrup sine egne børneinstitutioner og skole. Det var denne vækst, der kombineret med kommunesammenlægningen i 1973 medførte, at Hedehusene Sogn blev udskilt fra Høje Taastrup Sogn.

Ikke kun Holbækmotorvejen, men også Ring 4 med Klovtoftekrydset og Vallensbækkrydset satte sit aftryk. Ikke så meget i befolkningsstatistikken, men på de gamle marker. Således blev store dele af Klovtoftes jord omdannet til motorvejens *Klovtoftekryds*, ligesom en del af Ishøjs og Tranegildes jorde blev omdannet til Vallensbækkrydset.

Lov om planlægning af Køge Bugt området 1961

Mens Høje Taastrup Sogn var påvirket af placeringen mellem København og Roskilde, blev Ishøj Kommune, der bestod af tre landsbyer samt en sommerhusbebyggelse (*Folkene i Sivene*), påvirket af placeringen langs Køge Bugt. Den 17. maj 1961 greb ”*Lov om Planlægning af Køge Bugt-området*” nemlig ind i kommunens fredelige liv og forandrede Ishøj Kommune for altid. Modsat Fingerplanen fra 1947, der

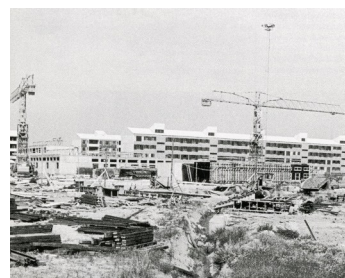

Rønnevang Kirke fra 1976 spejler sig smukt i regnvandsbassinet.

ville skabe forstæder, opererede loven fra 1961 med, at København skulle aflastes, og at der langs Køge Bugt skulle bygges 10 selvfungerende bysamfund. Et af dem skulle ligge i Ishøj Kommune. De kommende 10 byer skulle omfatte et center omkring en S-togsstation. Dette center skulle være centrum i den kommende by og rumme butikker, kontorer, sociale institutioner, hovedbibliotek, gymnasium, forlystelser og kulturelle institutioner. For at det ikke lå øde hen efter lukketid, skulle der være boliger i centeret. I den nærmeste ring omkring centeret skulle der ligge etageboliger, mens der længere væk skulle være lav boligbebyggelse eller enfamilieshuse. Alle de nye boligområder skulle selvfølgelig planlægges med børneinstitutioner og folkeskoler ligesom de nye boligbebyggelser i Høje-Taastrup Kommune.

Ishøj Kommune, der var en lille kommune i 1961 med 2.767 indbyggere, tog straks fat i planen og oprettede i 1963 en Teknisk Forvaltning med 12 ansatte. Da den kommende bebyggelse skulle ligge på både Ishøjs- og Tranegildes marker, valgte man at kalde den nye centerby Ishøj, mens den gamle landsby fremover kom til at hedde Ishøj Landsby. For at fremme processen begyndte kommunen aktivt at opkøbe jord med henblik på videresalg. Dog ærgrede det de ansatte, at man ikke fik fingre i Vildbanegården i Tranegilde, da store dele af det kommende center skulle ligge der.

Allerede i 1967 tonede de første dele af den nye centerby Ishøj frem. Det var et etagebyggeri på 3-5 etager, der lå som et fremmedelement på de ellers åbne marker. I 1969 flyttede de første beboere ind, mens mange nye boliger var i støbeskeen. De nye byggerier krævede veje, og Københavns Amt anlagde derfor Ishøj Stationsvej. Da kommunen ønskede at adskille den gående og den kørende trafik, planlagde man et stisystem med tunneler. Da man kunne få statstilskud til dette, blev stier med tunneler bygget før boligerne var opført. De lignede derfor torsoer i det ellers øde landskab. Ikke kun nybyggeri omkring den kommende centerby kom til at præge Ishøj Kommune, men også ombygning af de ca. 300 sommerhuse ved Køge Bugt (*Folkene i Sivene*). I slutningen af 1960'erne blev der nemlig indlagt vand og kloak. De fleste ombyggede derefter deres sommerhus til et helårshus.

Som fremmedelementer skød den ene boligblok efter den anden op på Ishøjs og Tranegildes marker fra 1967.

Et afsommerhusene, der siden blev ombygget til villa

Også antallet af industrivirksomheder var i vækst på grund af den kommende motorvej. Det betød, at der ikke længere kun var industrivirksomheder ved Gammel Køge Landevej, men også nær de 2 nye afkørsler fra motorvejene.

Selv om station, center og motorvej endnu ikke var kommet til, så voksede befolkningstallet eksplosivt i Ishøj. I 1970 var der 4.007 indbyggere i Ishøj Kommune, mens det allerede 2 år efter i 1972 var fordoblet til 9.303. Da indbyggertallet i 1973 var steget til 12.452, besluttede man at bygge den første del af det kommende stationscenter (*Lille Torv*) og åbne et lavpriscenter (*i dag Bilka*).

Og indbyggertallet i Ishøj blev ved med at stige. I 1974, hvor Køge Bugt Motorvejen kom til, var indbyggertallet i Ishøj Kommune steget til 14.555. To år efter, hvor stationen kom til, talte Ishøj Kommune 17.281 indbyggere. Den 26. september 1976 blev en stor dag for Ishøj Kommune, for denne dag blev S-toget ført til Ishøj, der således fik sin første station. Både Dronning Margrethe og prins Henrik var med, da S-toget skulle indvies. Efter de kongelige gæster var taget afsted, festede Ishøjs indbyggere videre i et telt, der var placeret, hvor det kommende storcenter skulle ligge.

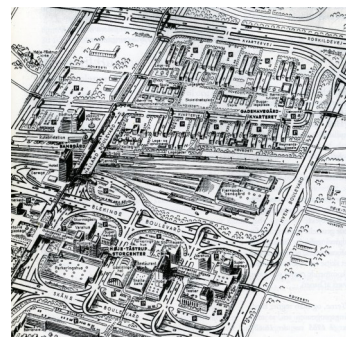
1. etapeplan i 1963 og Regionsplan 1973

Mens Ishøj Kommunes udvikling var underlagt planloven af 1961, var Høje-Taastrup Kommune påvirket af Københavns egnsplaner. Fingerplanen fra 1947 var i 1963 blevet afløst af en *1. etapeplan*, der ligesom Køge Bugt-loven talte om, at København ikke alene skulle aflastes af forstæderne i Fingerplanen og de 10 centerbyer langs Køge Bugt, men at der skulle være 2 store aflastningscentre, et i Lyngby og et i Høje Taastrup, samt en mindre i Hundige.

Det kommende storcenter i Høje-Taastrup Kommune skulle ligge på landsbyen Høje Taastrups marker. Ligesom Ishøj reagerede Høje-Taastrup Kommune positivt på den nye egns plan og begyndte straks at opkøbe jord, hvor det kommende storcenter skulle ligge. Men modsat i Ishøj lod byggeaktiviteten vente på sig.

Borgmester Per Madsen ledsager Dronning Margrethe og prins Henrik, da den nye S-bane indvies den 26. sept. 1976

I Taastrup drømte man stort. Sådan forestillede Ib Withen sig det kommende storcenter, Politiken den 20. oktober 1968

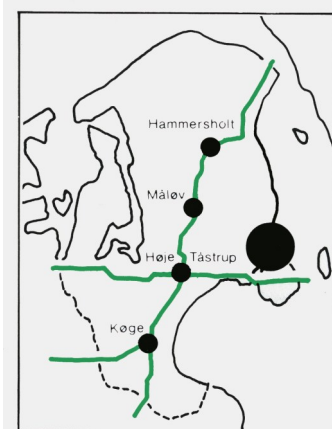
I 1973 blev 1. etapeplanen fulgt op af *Regionsplan 1973*, der opererede med to trafikkorridorer, en nord-sydgående og en øst-vestgående, der ikke måtte bebygges, men skulle friholdes til veje etc. Planen opererede med 4 knudepunkter. Vigtigst var knudepunktet i Høje Taastrup, idet de to trafikkorridorer ville krydse hinanden her.

Da heller ikke denne plan fik sat skub i byggeriet, besluttede nogle af jordejerne at bygge et bilbaseret indkøbscenter der, hvor det kommende storcenter skulle ligge. De anlagde det ved den nyanlagte vej, Hveen Boulevard. I 1974 åbnede FDB et kæmpestort supermarked OBS!, mens resten af City 2 fulgte efter og stod færdig året efter i 1975.

Høje Taastrup Provsti 1976

Det var således 2 kommuner med en voldsom vækst, især omkring Taastrup, Ishøj og Fløng, men også med store planer omkring Høje Taastrup, som det nye provsti fra 1976 skulle betjene.

Den første provst blev *Edvard Nielsen*, der var præst ved Høje Taastrup Kirke. Han var bl.a. med, da man fandt provstiets logo. Han trak tråde tilbage i tid og konstaterede, at Høje Taastrup Sogn, Sengeløse Sogn, Torslunde Sogn og Ishøj Sogn i middelalderen lå i Lille Herred, mens Reerslev Sogn og Fløng Sogn hørte under Smørum Herred. Efter reformationen fandt man Lille Herred for småt. Det ophørte derfor med at eksistere den 3. april 1577, hvor det blev lagt ind under Smørum Herred. Den sidste herredsprovst Erik Mikkelsen (1561 - 1607) kaldte det ikke *Lille Herred*, men *Lilli Herred*. På hans gravsten, der står ved væggen i koret i Høje Taastrup Kirke, står der "*Provst 1584 herud i Lilli Herret...*". I stedet for "lille", blev ordet "Lilli" tolket som "Lilje". Da liljen leder tanken hen på den franske lilje, ansøgte det nyoprettede provsti Kirkeministeriet om lov til at bruge Liljen som logo for det nye provsti. En ansøgning, der blev efterkommet.

Regionsplan fra 1973

Høje Taastrup er et centralt knude-punkt, fordi de to korridorer krydser hinanden her.

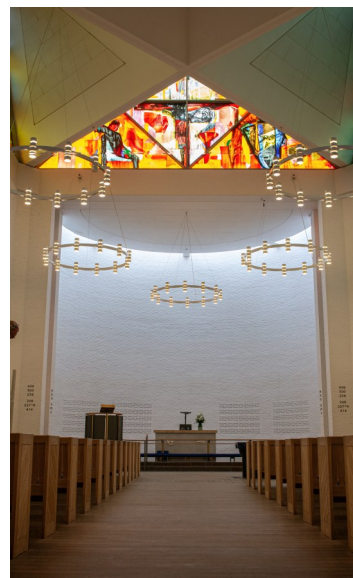
OBS! før åbningen i 1974.

Efterskrift - Høje Taastrup Provsti fra 1976-2026

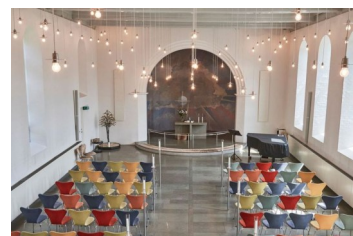
Siden provstiet er blevet oprettet, er der bygget en ny kirke i Ishøj og en kirkesal i Hedehusene er på vej. Med de mange nye beboere i Ishøj var der behov for endnu en kirke for at aflaste den gamle Ishøj Kirke. Arkitekt *Claus Wohler* tegnede ikke alene kirken, men også bænkeene etc. Oppe ved alteret er lyset hvidt, som symbol på skabelsens lys. Seks spændende glasmosaikker af *Peter Brandes* med motiver fra det gamle - og det nye testamente giver kirken et særligt lys. Kirken hedder *Vejleå kirke*. Den blev indviet den 30. november 1997.

Dertil er flere af de gamle kirker renoveret i større eller mindre grad. I 1998 blev *Torshunde Kirke* således forsynet med en kopi af kirkens gamle alterbordsforside fra 1561, da kirkens originale alterbordsforside var blevet overdraget til Nationalmuseet i 1874. Interessant nok er provstiets to nyere kirker blevet totalrenoveret. I 2004 renoverede arkitektfirmaet *Nova 5* således *Ansgarkirken* i Hedehusene fra 1921. For at få mere lys i kirken indsatte de flere vinduer, og der blev sat spot op som en stjernehimmel. Dertil blev kirkebænkeene erstattet af *Arne Jacobsens* 7-stol i mange farver. Året efter var det *Rønnevang Kirke* fra 1975, der stod for tur. Det blev arkitekt *Niels Munk*, der kom til at stå for denne renovering. Hele kirkerummet blev ændret, så kirken fremover lignede en traditionel kirke, hvor man kom ind for enden af skibet, fremfor fra en sideindgang. For at lysne kirken blev kirken oplyst af ovenlysvinduer både foran og bag i kirken, ligesom loftet blev forsynet med et væld af små lamper. Samme år blev *Reerslev Kirke* renoveret og fik en ny altertavle malet af den lokale konservator *Erik Ring Hansen*, mens man i *Sengeløse Kirke*, under en restaurering i 2008, fandt et kalkmaleri fra 1415-35, der, modsat mange andre kalkmalerier, aldrig har været overmalet.

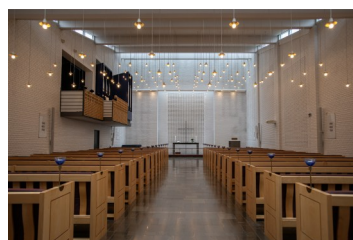
Indbyggertallet, der steg eksplosivt i 1970'erne og udløste det nye provsti, Høje Taastrup Provsti, stagnerede i mange år. Mens Ishøj i 1979 rundede de 20.000, så er indbyggertallet i dag kun steget til 24.685. Høje-Taastrup Kommunes indbyggertal stagnerede også en overgang, så det lå omkring 43.000. To store

Vejleå Kirke fra 1997 med glasmosaikker af Peter Brandes

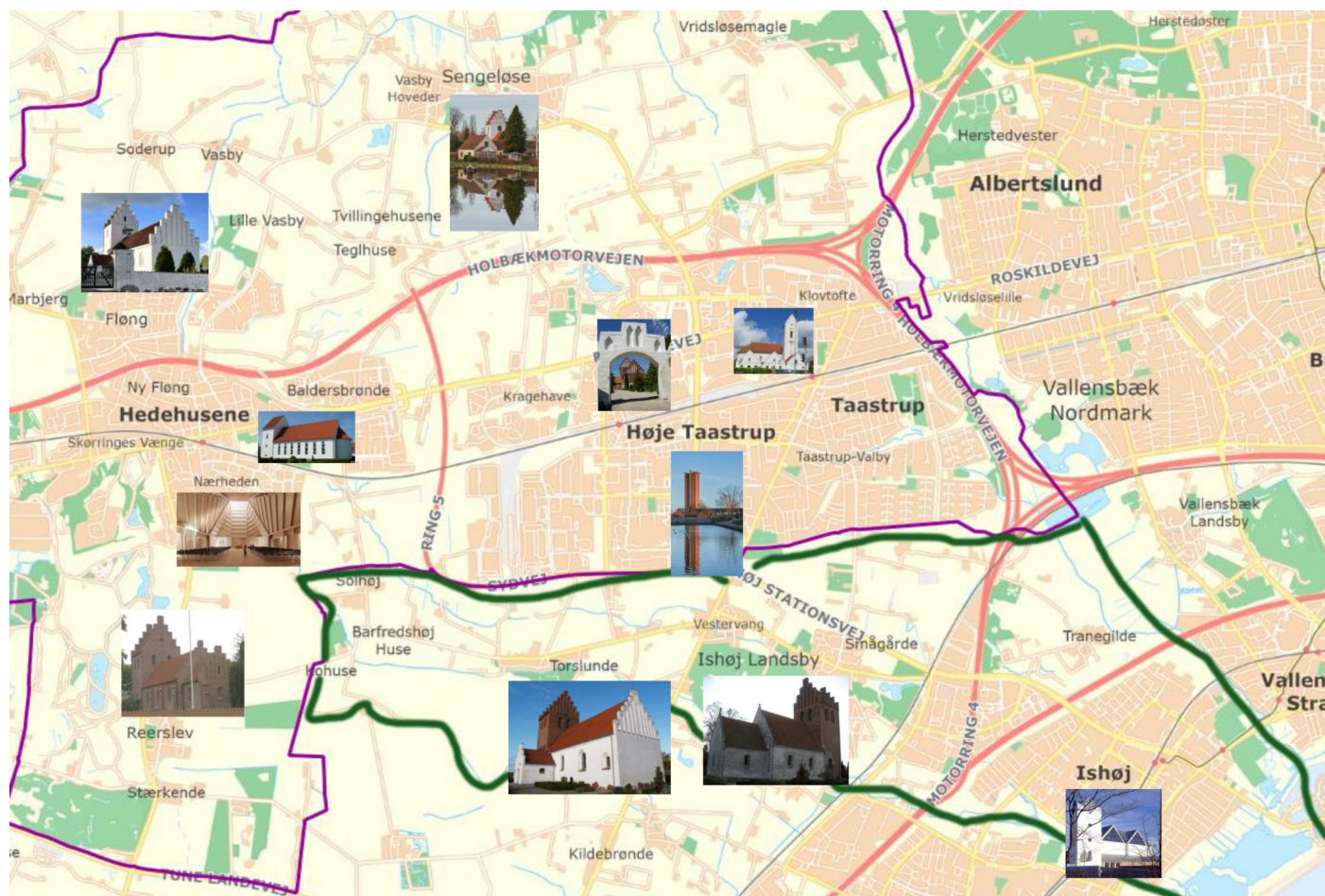

Ansgarkirken efter 2004

Rønnevang Kirke efter ombygningen i 2005

nybyggerier har dog ændret dette forhold, så indbyggertallet i Høje Taastrup de sidste 6 år atter er steget voldsomt. Høje-Taastrup Kommune rummer derfor i dag 60.634 indbyggere. Den ene bebyggelse - *Høje Taastrup C* - ligger, hvor Høje Taastrup Boulevard før lå. Den anden nye boligbebyggelse - *Nærheden* - ligger, hvor Hedehus-Teglværket før lå. Da Nærheden kommer til at rumme ca. 8.000 mennesker, har man planlagt en kirkesal der. Den er tegnet af arkitekt *Cornelius Vöge* og forventes bygget i 2027. Men selvom Høje-Taastrup Kommune er i vækst, vil der nok ikke ske nogen deling af provstiet igen. ■

Kort fra 2026

Bemærk, hvordan Flæng, Kallerup og Baldersbrønde, er vokset sammen med Hedehusene, og hvordan Taastrup Valby, Klovtofte og Høje Taastrup er fuldt bebygget. Ring 5 ligger i Trafikkorridoren. Ishøjs storcenter ses også tydeligt på kortet.

Provster for Høje Taastrup Provsti

1976 - 1986 Edvard Nielsen
ved Høje Taastrup Kirke

1986 - 2004 Karen Mogensen
ved Torshunde Kirke

2004 - 2017 Steffen Ringgaard Andresen
ved Rønnøvang Kirke

2017 - Søren Isak Nolsøe
ved Rønnøvang Kirke

Lille eller Lilje Herred

Edvard Nielsen

I provstiets arkiv findes nedenstående tekst, hvor provstiets første provst Edvard Nielsen (1976-86) har skrevet om historien og provstisegllets oprindelse.

Fra tidlig vikingetid – måske fra det 7.-8. århundrede – udgjorde de fire sogne, Sengeløse, Høje Tåstrup, Torslunde og Ishøj, tilsammen ét herred, der formentligt for sin lidenheds skyld bar navnet Lille Herred.

Sædvanligvis ses det ellers, at herrederne har fået navn efter ældre, ærværdige by- eller stednavne som f.eks. Smørum, Sokkelund, Horns, Ringsted, Alsted, Løve og Ars herreder for at nævne nogle stykker, og så er det for øvrigt tilmed påfaldende, at intet herredsnavn findes knyttet til et torp-navn, altså har navn efter en by, der er opstået i 800 til 1100 tallet (Høje Tåstrup), men alene til stednavne, der anses for ældre end vikingetiden. Herrederne må således senest være opstået i vikingetiden, og dette skulle da også være tilfældet med Lille Herred.

Baggrunden for den tidlige opdeling af lande i herreder skyldes nødvendigheden af at få forsvaret og krigsledingen organiseret effektivt, så høvdingen eller kongen kunne regne med et bestemt antal skibe med mandskab, når leding udbødes.

Det har været anselige ledingsflåder, der var tale om, man kunne regne med efter landets opdeling i herreder. Med blot 5-6 skibe pr. herred fra de ca. 200 herreder, datidens Danmark talte (Skåne, Halland og Blekinge medregnet), ja, så bliver det til 1000-1200 skibe, og sættes bemanningen til 40-70 vikinger pr.

skib, alt eftersom man havde heste med ombord eller ej, og krigshesten var den store overraskelse for englænderne, så undres man ikke mere over, at Svend Tveskæg og Knud den Store kunne erobre store dele af England.

Tør man yderligere gå ud fra, at hvert herred var nogenlunde lige stillet med de øvrige, for så vidt angår ydelse af skibe, mandskab, våben og proviant, så har Lille Herred været pligtig at præstere noget tilsvarende, som det i udstrækning langt større Smørum Herred, og det siger da noget om, at vor egn også dengang har været folkerig og i økonomisk henseende godt ved magt.

Det tidligste, jeg har fundet Lille Herred omtalt i overleverede skrifter, er i forbindelse med sakristanen Johannes Bernardsens død den 7/2 1362 (Kirkehistoriske samlinger, 6. række, bind 6, side 378). J. B. havde som sakristan haft ansvaret for Roskilde domkirkes hellige kar (disk og alterkalk m.m.) samt forestået kirkens indkøb af oblater, altervin, alterlys og olie til kirkens lamper, endvidere har han skulle drage omsorg for messeklæder, alterduge m.m. Sakristanembedet var særdeles eftertragtet i de tider, og selvom J.B. måske ikke har været teolog, så omtales han dog som "canonicus" – gejstlig indviet – og har haft ret til at bære præstedragt. Om ham hedder det, at han ved sin død efterlod sig en ejendom i Høje Tåstrup sogn i Valby, beliggende i LILLE HERRED, og at den efter hans ønske skulle overdrages til domkirken.

Lille Herred nævnes igen 15.7.1392 i forbindelse med en Jacob Snak, som er ejer af gods i Ishøj Sogn, Lille Herred. **) (** Historiske årsskrifter for Københavns amt 1946-51 (side 82))

I 1558 omtales Niels Henningsen som herredsfoged i Høje Tåstrup, Lille Herred, men det sker i forbindelse med den triste omtale af, herredsfogeden er sat i fængsel af lensmanden Hans Barnekow, fordi han uden lensmandens vidende og vilje har løsladt et par karle, som havde overfaldet en tredje ved Roskilde kro, og som herredsfogeden ellers først havde anholdt og fængslet. Lensmanden blev dog senere forligt med herredsfogeden ved kongens retterting, men det kostede herredsfogeden 40 rdl – dengang svarende til værdien af en 6-7 kør.

Som tiden går, anses Lille Herred dog netop som for lille i administrativ henseende. Den 3. april 1577 ophører det med at eksistere som selvstændigt herred og lægges ind under Smørum Herred. Kong Frederik den II udsteder nævnte dato et åbent brev, hvori han giver Københavns slots kommandant Chresten Vind befaling til sammenslutningen af de to herreder samt til at udpege et tingsted "på et belejligt sted, hvortil bønderne i begge herreder skulle søge", og tingstedet skulle kaldes Smørum Herredsting.

Kong Frederik II (1534 – 1588) som i 1577 nedlagde Lille Herred. Maleri på Frederiksborg Slot af Hans Kneipen, 1581

Det åbne brev motiverer udtrykkeligt sammenslutningen med Lille Herreds lidenhed, kun omfattende fire sogne.

Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at Lille Herred stadig nævnes i officielle skrivelser længe efter at være underlagt Smørum Herred.

Som et curiosum kan oplyses, at Corfitds Ulfeldt efter dommen for landsforræderi ved skøde af 26.12.1661 ses at måtte afstå sin gård i Baldersbrønde, Lille Herred til kongen.

Mindet om Lille Herred varede ved, og det gjorde sig atter gældende, da Høje Tåstrup provsti blev oprettet den 1.12.1976 pudsigt nok omfattende de samme oprindelige sogne som i sin tid Lille Herred, dog med et yderligere tillæg af Fløng og Reerslev sogne. Det måtte derfor være nærliggende at finde frem til et provstisegl, der havde relation til det gamle, nedlagte herred. Det lykkedes imidlertid ikke, selvom Rigsarkivet var meget behjælpelige dermed. Det eneste seglmærke, der fandtes, var herredfoged Oluf Hemmingsens bomærke i et brev af 18.9.1503.

Det var jo ærgerligt, men heldigvis havde den sidste herredsprovst Erik Mikkelsen (herfra 1561 til sin død 1607) skrevet og stavet Lille Herred, som om herredet hed Lilje herred – om dette skyldes provstens forfængelighed eller datidens ustabile stavemåde, får være usagt, men det kunne vel tænkes, at han har været stolt af sin titel som herredsprovst og ikke ville, det skulle forties på hans gravsten, hvor herredet har fået liljenavnet. Gravstenen findes opsat i koret i Høje Tåstrup kirke.

Nu blev den sidste herredprovsts ændring af herreds stavemåde imidlertid anledningen til, at en ansøgning blev indsendt til Kirkeministeriet, om at det nye provsti måtte få liljen – den franske lilje – som sit signet, og dette blev godkendt. Høje Tåstrup provstisegl har således – på en måde – rod helt tilbage til vikingetiden. ■

UDARBEJDET AF
JOHANNES STEENSTRUP

Herredsgrænse —————

Nyere Herredsgrænse

Nyere Kystlinje paa Sønderjyllands Vestkyst

De ved Herrederne paa Sjælland-Møn anførte Tal angiver Antallet af Plove i hvert Herred efter Kong Valdemars Jordebog.

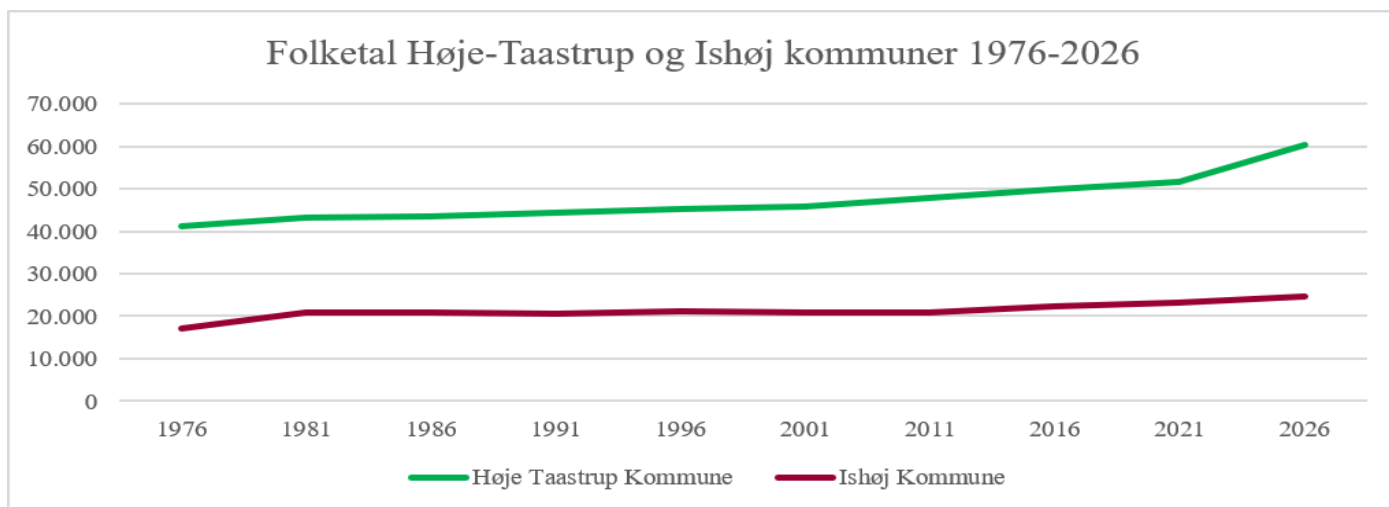

Høje Taastrup Provsti i tal og udvikling fra 1976 til 2026

Karen Marie Sø Leth-Nissen, Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter (FUV)

Folketallets udvikling 1976-2026

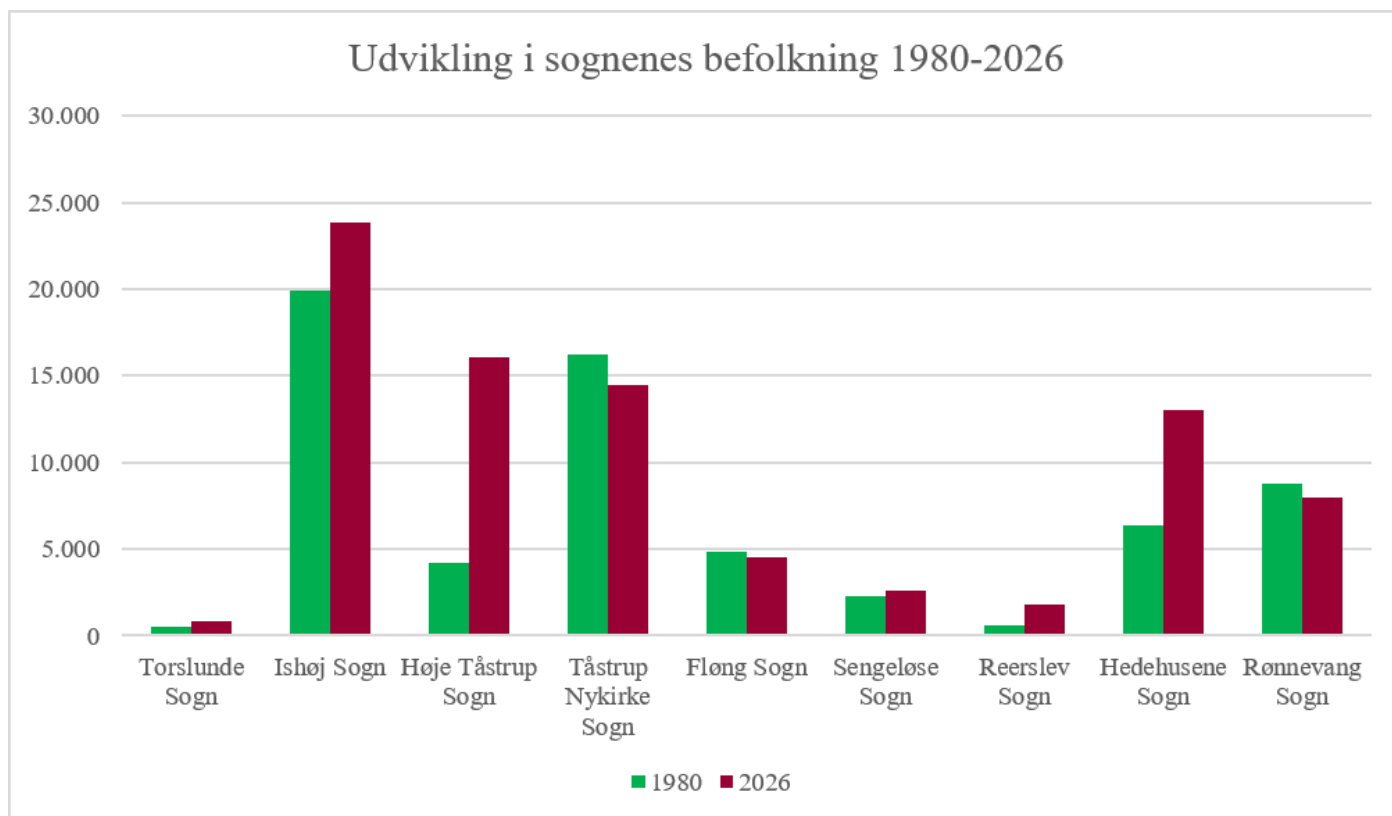
Folketallet i Høje Taastrup Provsti har i flere bølger fulgt med udviklingen i Storkøbenhavn. Både Høje-Taastrup Kommune og Ishøj Kommune blev i 1960'erne udpeget som udviklingsområder i Fingerplanens Storkøbenhavn, og begge kommuner har siden da udviklet sig til forstadskommuner med god infrastruktur,

Figur 1. Folketal Høje-Taastrup og Ishøj kommuner 1976-2026. Kilde: Danmarks Statistik, SOGN10.

arbejdspladser og masser af boliger. I 1960'erne steg folketallet i begge kommuner eksplosivt, og i 1976, da Høje Taastrup Provsti blev oprettet, var det samlede folketal i kommunen 58.245. Figur 1 herunder viser, hvordan folketallet blev ved med at stige indtil ca. 1980. I Høje-Taastrup er folketallet blevet ved med at stige moderat, med en stærk stigning siden ca. 2020 hvor der sker en udbygning af først boligområdet NærHeden i Hedehusene og siden også Høje Taastrup C. Ishøj Kommunes folketal har været mere stabilt fra 1980, og det er først i perioden fra omkring 2010, at kommunens indbyggertal for alvor stiger igen.

I dag, i 2026, bor der 85.089 indbyggere i provstiet. Begge kommuner er igen vækstområder, og folketallet forventes at stige med adskillige tusinder i de kommende årtier.

Figur 2. Udvikling i sognets befolkning 1980-2026. Kilde: Danmarks Statistik SOGN10.

Udviklingen i folketallet i provstiets ni sogne

Stigningen i de to kommuners folketal dækker over, at der er stor variation sognene imellem. Før udbygningen var begge kommuner præget af mindre stationsbyer, landsbyer og landskaber med landbrug. Med udviklingsplanen for Storkøbenhavn kom væksten stort set kun i byområder, som lå ved hovedfærdselsårer som planlagte motorveje, jernbane og S-togslinjer. Resultatet blev den variation mellem provstiets sogne, som vi har i dag, med små landsbyer som Torslunde og Ishøj Landsby i nærheden af moderne bykvarterer som Ishøj By og de nye dele af Taastrup.

Et sogns folketal er et vilkår, som menighedsrådet må forholde sig til, for det har betydning for det lokale kirkeliv, om befolkningstallet er vigende, stabilt eller stigende. Selvom der ikke er en direkte sammenhæng mellem folketal og antal folkekirkemedlemmer, så betyder vækst, at der kommer nye boligområder med folkekirkemedlemmer, som har brug for folkekirken.[KL1.1] I Høje Taastrup Provsti har alle sogne enten haft stabile eller stigende folketal i de sidste 50 år. Ishøj og Taastrup Nykirke sogne var vokset eksplosivt før provstiets oprettelse.

Som figur 2 viser, har der været en mindre stigning i Ishøj Sogn siden 1980, mens Torslunde har ligget på samme niveau i hele perioden. Høje Taastrup Sogn voksede kraftigt i 1980'erne, mens Taastrup Nykirke, Fløng, Sengeløse og Rønnevang sogne har ligget på næsten samme niveau i de 50 år. I de senere år er væksten kommet til Reerslev Sogn, som er gået fra ca. 600 til ca. 1.800, og altså en tredobling af indbyggertal. Hedehusene Sogn oplever i de seneste år en kraftig vækst, hvor folketallet er steget fra ca. 6.500 til ca. 13.000, og altså mere end en fordobling. Flere og flere vil gerne bo på Vestegnen.

Udviklingen i antal folkekirkemedlemmer

Ligesom i resten af Danmark, er den andel af befolkningen, som er medlem af folkekirken, også faldet i Høje Taastrup Provsti. Med en beboersammensætning, som fra provstiets oprettelse var præget af en større

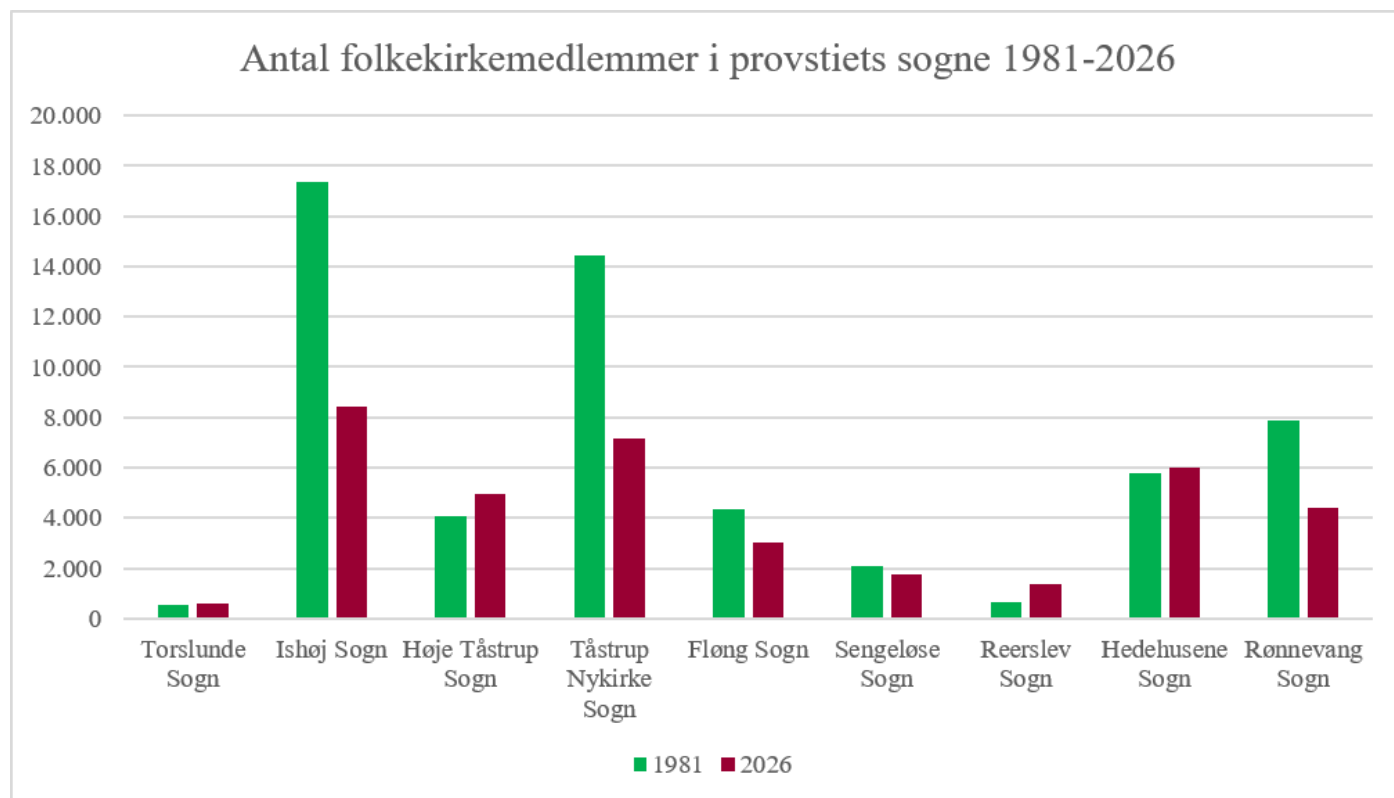
Folkekirkemedlemmer	1981	2026
Høje-Taastrup Kommune	38.185	28.606
Ishøj Kommune	15.251	9.040
Høje Taastrup Provsti i alt	53.436	37.646

Kilde: Danmarks Statistik KM5 og beregnede estimater, forfatteren.

andel gæstearbejdere, er provstiets

medlemsprocent faldet noget mere end landsgennemsnittet.[SN2.1]

Medlemsprocenten lå i 1976 på 92,8 % i Høje-Taastrup Kommune, og 89,2 % i Ishøj Kommune. I 2026 er procenten faldet til

Figur 3. Antal folkekirkemedlemmer i provstiets sogne 1981-2026. Kilde: Danmarks Statistik SOGN10, KM5.

Folkekirkemedlemmer	1981 (estimat)	2026 (faktiske tal)
Torslunde Sogn	530	593
Ishøj Sogn	17.360	8.447
Høje Tåstrup Sogn	4.060	4.931
Tåstrup Nykirke Sogn	14.460	7.137
Fløng Sogn	4.350	3.035
Sengeløse Sogn	2.080	1.739
Reerslev Sogn	640	1.370
Hedehusene Sogn	5.770	6.003
Rønnevang Sogn	7.860	4.391

Kilde: 1981 beregnet ud fra kommunens kirkeskatteprocent, 2026 faktiske tal fra Danmarks Statistik KM5.

47,3 % i Høje-Taastrup Kommune og 36,6 % i Ishøj Kommune. Vi ser her en kombination af en forholdsvis stor andel af beboere med anden baggrund end dansk, og et medlemsfald i folkekirkeregion, som ses særligt tydeligt i fravalg af barnedåb, også blandt folkekirkemedlemmer.

En ting er medlemsprocenter, og en anden er antallet af folkekirkemedlemmer, som hører til provstiets sogne. Det samlede antal folkekirkemedlemmer i provstiet er i 2026 på 37.646 medlemmer. Til sammenligning lå tallene i 1976 på 53.436 folkekirkemedlemmer.

Når vi ser på antallet af folkekirkemedlemmer i provstiets sogne gennem de 50 år, har de ligget stabilt i Torslunde, Sengeløse og Hedehusene sogne. I Høje Taastrup Sogn er der kommet flere folkekirkemedlemmer, mens der i Ishøj, Tastrup Nykirke, Fløng og Rønnevang sogne er færre i dag end for 50 år siden.

Stabilitet, vækst og fald i sognene skyldes i høj grad befolkningsudviklingen. I nogle af vækstsognene har de nye boligkvarterer givet både flere beboere og flere folkekirkemedlemmer. I andre sogne er beboerne blevet flere, mens antallet af folkekirkemedlemmer har holdt sig stabilt eller er faldet.

Hvordan ser så fremtiden ud? Danmarks Statistik laver fremskrivninger 25 år frem, og deres bedste bud er, at befolkningstallet i Høje Taastrup Provsti i 2050 vil ligge omkring de 103.000 indbyggere. Det vil være en pæn stigning fra de nuværende 85.000, og selvom medlemsandelen fortsat kan falde, sikrer udviklingen, at både menighedsråd eller provstiudvalg også i fremtiden får brug for at tænke konstruktivt og kreativt om rammerne for nærværende kirkeliv i provstiets område.

Kilder til kapitlet

Danmarks Statistik: Statistiske Efterretninger 1978, 1983, 1988, SOGN10, KM5, KM6, FRKM126.

Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, Provstirapport for medlemstal og ritualer ■

Sammen om tro i 50 år

Søren Nolsøe

Da forfatteren C. S. Lewis skrev eventyret om landet Narnia, forestillede han sig en verden så ny, at *alt* måtte spire og gro. Selv den stump af en lygtepæl, som den onde heks i arrigskab har knækket af i Londons gader og bruger som kasteskyts, spirer da den borer sig ned i jorden, og vokser op til en fin ny lygtepæl, der derefter på forunderlig vis står og lyser inde i den sneklædte granskov.

Når man læser og hører om Høje Taastrup og Ishøj for 50 år siden kan man næsten få indtryk af, at der har været noget af den samme livskraft her i vores område. Liv, virkelyst og byggetrang har piblet frem.

Men det er gennem årene gået op for mig, at den livskraft som har bygget kirkeliv, foreningsliv, kommuner, civilsamfund og fællesskaber ikke udspringer af de marker, der blev bygget på, men af de mennesker, som slog sig ned her.

De første 50 år har været en privilegeret tid for provstiet. Det første hold af ildsjæle og entusiaster, som har stået for at bygge op, har været trofaste. Men den første generation er ved at være væk. Vi er mange, som har hørt og husker deres historier, nyder godt af den grund, de har lagt, og stadig kan sætte navne på flere af dem. Men fremtiden er et nyt kapitel.

Et kapitel, hvor vi her i provstiet bliver færre medlemmer af folkekirken, end vi har været. Sådan er det allerede nu, og det vil kun blive mere markant i årene fremover. Men markant er det også, at et fald i medlemsprocenten ikke er et fald i opgaven. De første 50 år har været præget af vækst i det ydre. Mit håb er, at de næste 50 år må blive præget af vækst i det indre. At vi vil se endnu flere frivillige bære deres kirke,

når økonomien skrumper. At samtaler med de stadig flere muslimer i området må berige begge parter og gøre troens dybde i kristendommen levende for os. At kirkerne fortsat må blive slidt godt og grundigt. Nok er der færre konfirmander, dåb og brudepar end der var engang - til gengæld blomstrer lysten til tapasgudstjenester, ro til tro, pastagudstjenester og alt, hvad man ellers samles til rundt omkring i provstiets kirker. Herunder ikke mindst søndagens gudstjeneste, som både fejres som klassisk højmesse, på engelsk og udendørs.

Derfor er der brug for engagerede præster, ansatte, menighedsrådsmedlemmer og andre frivillige. Og der er brug for både kirkebygninger og sognegårde. Fordi evangeliet forkyndes, fordi folk samles i levende og varme fællesskaber, samles om tro og samles med hinanden. Kirken sprudler af liv.

Kirken har måske ikke alle som medlemmer, men kan sagtens have som mål at være relevant for alle. *Sorggrupper* kan invitere alle ind, samarbejde med KFUM's projekt "*Social Drive Out*" kan række en hjælpende hånd frem, helt ud i de enkelte boligområder og *Folkekirkens Skoletjeneste Vestegnen* hjælper de lokale skoler med at sætte tro, undren, nysgerrighed og spørgsmålstejn på skoleskemaet for alle elever.

Folkekirken er stadig en af civilsamfundets største aktører her i vores to kommuner - men den egentlige storhed findes ikke i medlemstallet men i berøringsfladen. I hvert eneste sted hvor man er der for hinanden og deler tro og hverdag. Kirkerne søges af tusindvis hvert eneste år, der er hundredvis af frivillige i provstiets kirker der yder en imponerende indsats, og ud fra hver eneste af de 10 kirker er det et helt lokalt tilbud om gudstjenester og fællesskab. Om kristendom.

Sammen om tro i 50 år - det beskriver provstiets første halve århundrede. Det kunne også være en vision for det næste. En vision, som jeg håber du deler, vil være med til at forme og gøre til din. For kirken er først og fremmest hverken organisation eller mursten, men fællesskabet om og med den korsfæstede og opstandne Kristus. Kirke er noget, vi er sammen. ■

